

H - Zahraničí

Legislatívne a inštitucionálne opatrenia na zabránenie financovania terorizmu

Doc. Ing. Jozef STIERANKA, PhD.,

Katedra kriminálnej polície Akadémie PZ v Bratislave

Úvod

Svetové spoločenstvo si uvedomilo, že boj proti terorizmu neznamená len účinne trestať páchatelov teroristických útokov, ale je potrebné orientovať ho už na štádium príprav teroristických útokov. Z pohľadu tejto nesporne správnej filozofie boja proti terorizmu potom zohráva významnú úlohu eliminovanie možností financovania nielen samotných teroristických útokov, ale aj financovania teroristických skupín a organizácií. Je možné konštatovať, že každá teroristická organizácia, skupina môže mať a aj má jeden a viac mechanizmov na svoje financovanie.

V praxi je veľmi obtiažne zisťovanie finančných zdrojov pre teroristické účely, nakoľko tieto zdroje môžu byť z rôznych oblastí života. Patria sem najmä ideologické, náboženské, obchodné, politické a v neposlednom rade kriminálne zdroje. Je možné konštatovať, že financovanie terorizmu je možné zabezpečovať z:

1. legálnych zdrojov
2. výnosov z trestnej činnosti
3. zlegalizovaných výnosov z trestnej činnosti

Všetky formy financovania terorizmu sú nebezpečné, avšak dá sa predpokladať, že odhalenie prípadov financovania terorizmu z prostriedkov pochádzajúcich z trestnej činnosti je pravdepodobnejšie ako z prostriedkov pochádzajúcich z legálnej činnosti. Je to dané i tým, že vyšetrovaním samotnej zdrojovej kriminality sa pravdepodobnosť odhalenia financovania

terorizmu zvyšuje.

1. Dokumenty medzinárodného práva na elimináciu financovania terorizmu

Pri terorizme je v oveľa väčšej miere ako pri inej trestnej činnosti potrebná prevencia a prijatie opatrení na ochranu pred financovaním terorizmu. Uvedomuje si to svetové spoločenstvo, hlavne po teroristických útokoch v New Yorku v septembri 2001, Madride v marci 2004 a Londýne v júli 2005. Medzinárodné organizácie na rôznych stupňoch prijali v posledných rokoch celý rad odporúčacích, ale aj záväzných dokumentov v boji proti terorizmu. Vo svojom príspevku sa však dotknem len tých, ktoré sa zaoberajú ochranou pred financovaním terorizmu. Veľmi významnými dokumentmi medzinárodného práva v tejto oblasti sú najmä:

1. Medzinárodný dohovor o potláčaní financovania terorizmu prijatý 09. decembra 1999 v New Yorku
2. Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2005/60/ES o predchádzaní využívania finančného systému na pranie špinavých peňazí a financovania terorizmu prijatá 26. októbra 2005

Ad 1.

Medzinárodný dohovor de facto nadviazal na všetky doposiaľ prijaté relevantné rezolúcie Valného zhromaždenia OSN, hlavne na rezolúciu VZ OSN 51/210 zo 17. decembra 1996, v ktorej Valné zhromaždenie vyzvalo všetky štáty, aby prostredníctvom vhodných vnútroštátnych opatrení prijali kroky na zabezpečenie prevencie a zmarenia financovania teroristov a teroristických organizácií bez ohľadu na to, či sa takéto financovanie uskutočňuje priamo alebo nepriamo prostredníctvom organizácií, ktoré majú alebo predstierajú aj charitatívne, sociálne alebo kultúrne ciele alebo ktoré sa zaoberajú aj protiprávnymi

aktivitami, ako nedovolené obchodovanie so zbraňami, obchodovanie s drogami, výpalníctvo, vrátane využívania osôb s cieľom financovať teroristické aktivity. Ďalej vyzýva štáty, aby zvážili tam, kde je to vhodné, prijatie regulačných opatrení na prevenciu a zmarenie pohybu financií, pri ktorých je podozrenie, že sú určené na teroristické účely, a to tak, aby sa v žiadnom prípade nebránilo slobodnému pohybu legitímneho kapitálu. Tiež vyzvalo členské štáty, aby zintenzívnili výmenu informácií týkajúcich sa medzinárodného pohybu takýchto financií.

Medzinárodný dohovor o potláčaní financovania terorizmu bol Slovenskou republikou podpísaný 26. januára 2001 v New Yorku a Národná rada Slovenskej republiky vyslovila s dohovorom súhlas svojím uznesením č. 2334 z 2. júla 2002. Prezident Slovenskej republiky ho ratifikoval 19. augusta 2002. Uverejnený bol v zbierke zákonov pod číslom 593/2002 Z.z.

Ad 2.

Európsky parlament a Rada Európskej únie prijala 26. októbra 2005 Smernicu (ďalej len „Smernica 2005/60/ES“), ktorá nadobudla účinnosť 15. decembra 2005. Táto Smernica nahradila Smernicu 91/308/EHS (vrátane jej novely 2001/171/ES) o predchádzaní využívania finančného systému k praniu špinavých peňazí z 10. júna 1991. O potrebe prijať novú smernicu v boji proti praniu špinavých peňazí sa hovorilo v odborných kruhoch už niekoľko rokov. Prijatie novej smernice urýchlili teroristické útoky uskutočnené v USA a v Európe, ktoré sa začali teroristickým útokom na Svetové obchodné centrum v New Yorku v septembri 2001. Poslanec Európskeho parlamentu za nemeckú SPD Gerhard Shmidt vo väzbe na teroristický útok v New Yorku už v apríli 2002 poukázal na „prázdne miesta“ Smernice 91/308/EHS, ktoré vytvárajú priestor v prospech teroristov typu Usama Bin Ladina. Na pôde Európskeho parlamentu inicioval rozšírenie vecnej pôsobnosti

Smernice 91/308/EHS o predchádzaní využívania finančného systému k praniu špinavých peňazí aj o „zastieracie manévry“ legálne nadobudnutých príjmov použitých na financovanie terorizmu. Následné teroristické útoky v Madride a Londýne urýchlili tieto aktivity.

Novoprijatá Smernica 2005/60/ES má za cieľ zefektívniť opatrenia Európskej únie a jej členských štátov na indikovanie prípadov prania špinavých peňazí a financovania terorizmu. Prax totiž ukázala, že Smernica 91/308/EHS po 14 rokoch svojej účinnosti nedokázala pokryť všetky známe formy a spôsoby prania špinavých peňazí a ani adekvátne reagovať na využívanie finančného systému za účelom financovania terorizmu. Smernica 2005/60/ES si dala za cieľ odstrániť „prázdne miesta“ Smernice 91/308/EHS zabezpečiť prevenciu prania špinavých peňazí a financovania terorizmu prostredníctvom finančného systému, nakoľko veľké toky špinavých peňazí môžu poškodiť stabilitu a povesť finančného sektora, ohroziť spoločný trh Európskej únie a terorizmus môže narušiť základy demokratickej spoločnosti. Účelom prijatia Smernice 2005/60/ES bolo predísť takej situácii, pri ktorej by členské štáty Európskej únie prijali opatrenia chrániace ich finančné systémy pred praním špinavých peňazí a financovaním terorizmu, ktoré by mohli byť nezlučiteľné s fungovaním vnútorného trhu a s princípmi právneho štátu a verejnej politiky Európskej únie.

Cieľom Smernice 2005/60/ES bolo prijať na úrovni Európskej únie koordinačné opatrenia na zabránenie možností využívať finančný systém Spoločenstva na účely prania špinavých peňazí a financovania terorizmu. Koordináčne opatrenia sa však nezúžili len na členské štáty Európskej únie, ale opatrenia prijaté v Smernici 2005/60/ES majú zabezpečiť medzinárodnú koordináciu a spoluprácu, čo je umožnené ich súladom s medzinárodnou normou - odporúčaniami FATF¹, ktoré boli v roku 2003 revidované a rozšírené. Medzinárodná spolupráca sa má

zintenzívniť aj založením siete FIU² Európskej únie, v rámci ktorej by sa zabezpečila efektívna výmena informácií o podozrivých transakciách z prania špinavých peňazí a financovania terorizmu.

V nadväznosti na vyššie uvedené ciele v boji proti financovaniu terorizmu majú opatrenia prijaté v „Smernici 2005/60/ES“ za úlohu najmä :

- Rozšíriť pôsobnosť Smernice aj na konania zneužívania finančného systému legálne nadobudnutými prostriedkami (príjmami) na financovanie terorizmu;
- Prijatť detailnejšie opatrenia a podrobné pravidlá týkajúce sa identifikácie klientov, obchodných partnerov a osôb vstupujúcich do vzťahov s úverovými, finančnými inštitúciami a osobami, pre ktoré je smernica záväzná, vrátane zistenia konečného vlastníka;
- Zaviesť tzv. rizikovo orientovaný prístup povinnej starostlivosti vo vzťahu k úverovým a finančným inštitúciám a osobám, pre ktoré je Smernica záväzná, ktorý vychádza z toho, že niektoré transakcie a obchodné operácie alebo subjekty vykonávajúce tieto operácie (klienti) sú menej rizikové, a naopak iné viac rizikové;
- Rozšíriť počet subjektov, na ktoré sa Smernica 2005/60/ES vzťahuje (napr. sprostredkovateľov životného poistenia, poskytovateľov služieb správy majetku v prospech tretieho a služieb pre obchodné spoločnosti, obchodníkov prijímajúcich hotovostnú platbu vo výške 15 000 eur a viac);
- Informovať FIU, ktorá bude mať postavenie národného centra pre prijímanie a analyzovanie podozrivých

¹ Financial Action Task Force – finančná akčná skupina (medzinárodná)

² Financial Intelligence Unit – finančná spravodajská jednotka. Názov aj činnosti vykonávané FIU určila v roku 1996 medzinárodná organizácia Egmont Group zaoberajúca sa bojom proti praniu špinavých peňazí.

operácií a transakcií;

- Chrániť zamestnancov subjektov, pre ktoré je Smernica 2005/60/ES záväzná, pred sankciami a hrozbami zo strany zamestnávateľov v dôsledku plnenia ohlasovacej povinnosti podozrivých operácií a transakcií;
- Aplikovať všetky opatrenia Smernice 2005/60/ES aj na pobočky a dcérske spoločnosti úverových a finančných inštitúcií Európskej únie v tretích krajinách (v ktorých chýba legislatíva v tejto oblasti alebo sa uplatňujú odlišné normy);
- Zaviesť elektronické systémy v úverových inštitúciách a veľkých finančných inštitúciách z dôvodu uľahčenia a urýchlenia reakcie na žiadosti o informácie (identifikácia klienta, neobvyklá operácia a pod.), ktoré by zodpovedali veľkosti a povahe vykonávaných obchodov;
- Zabezpečiť spätnú väzbu o užitočnosti hlásení o podozrivých operáciách a transakciách a prijatých opatreniach z dôvodu skvalitnenia systémov ochrany pred praním špinavých peňazí a financovaním terorizmu;
- Určiť kritéria pri udeľovaní licencie na prevádzkovanie zmenární, kasín alebo poskytovateľom služieb správy majetku v prospech tretieho a služieb pre obchodného partnera tak, aby osoby, ktoré riadia tieto subjekty a koneční vlastníci týchto subjektov boli vhodné a mohli chrániť tieto subjekty pred ich zneužitím na účely prania špinavých peňazí a financovania terorizmu;
- Stanoviť primerané a účinné sankcie pre prípady nerešpektovania opatrení Smernice 2005/60/ES prijatých vo vnútroštátnych právnych predpisoch vo vzťahu k fyzickým a právnickým osobám.

Na účely tejto smernice financovanie terorizmu znamená poskytovanie alebo zhromažďovanie finančných prostriedkov akýmkoľvek spôsobom, priamo alebo nepriamo, s úmyslom použiť ich, alebo s vedomím, že sa majú použiť, úplne alebo sčasti, na spáchanie ktoréhokoľvek z trestných činov v zmysle článkov 1 až 4 rámcového rozhodnutia Rady 2002/475/SVV z 13. júna 2002 o boji proti terorizmu³. V tejto súvislosti je nevyhnutné zdôrazniť, že pri „financovaní terorizmu“ nie je potrebné, aby finančné prostriedky pochádzali z trestnej činnosti, tak ako sa to predpokladá pri praní špinavých peňazí. Smernica 2005/60/ES značne rozšírila okruh inštitúcií a osôb (ďalej len „povinné subjekty“), ktoré sú povinné plniť preventívne opatrenia v boji proti praniu špinavých peňazí a financovaniu terorizmu. Široký rozsah povinných subjektov má za cieľ zabezpečiť čo možno najkomplexnejšie pokrytie subjektov, prostredníctvom ktorých je možné prať špinavé peniaze, resp. finacovať terorizmus. Ide o nasledovné subjekty:

- 1) úverové inštitúcie - podniky, ktorých predmetom činnosti je prijímať vklady a iné splatné peňažné prostriedky od verejnosti a poskytovať úvery na vlastný účet;
- 2) finančné inštitúcie
 - podniky, ktoré nie sú úverovou inštitúciou a ktorých hlavným predmetom činnosti je nadobúdať podiely, alebo vykonávať jednu alebo viac činností (poskytovanie spotrebiteľských úverov, hypotekárnych úverov, faktoringu s regresom a bez regresu, finančný lízing, služby peňažných prevodov, vydávanie a správa platobných prostriedkov, napr. kreditné karty, cestovné šeky a bankové zmenky, záruky a prísluby, obchodovanie

³ Ú. v. ES L 164, 22. 6. 2002, s. 3.

na vlastný účet alebo účet klientov s nástrojmi peňažného trhu, s devízami, s finančnými termínovými obchodmi a opciami, s kurzovými a úrokovými nástrojmi, s prevoditeľnými cennými papiermi, účasť na emisiách cenných papierov a poskytovanie s tým spojených služieb, podnikové poradenstvo v otázkach kapitálovej štruktúry, priemyselnej stratégie a podobne a poradenstvo a služby v otázkach fúzií a kúpy podnikov, peňažné sprostredkovanie, správa portfólia cenných papierov a poradenstvo, úschova a správa cenných papierov, úverové referenčné služby, služby ochrany cenných papierov, zmenárenské činnosti, prevody finančných prostriedkov;

- poisťovne, riadne oprávnené v súlade so Smernicou Európskeho parlamentu a Rady 2002/83/ES z 5. novembra 2002 o životnom poistení⁴, pokiaľ vykonáva činnosti, na ktoré sa vzťahuje táto smernica;
- investičné spoločnosti, ako sú vymedzené v článku 4 ods. 1 Smernice Európskeho parlamentu a Rady 2004/39/ES z 21. apríla 2004 o trhoch s finančnými nástrojmi⁵;
- podniky kolektívneho investovania, ktoré obchodujú so svojimi podielovými listami alebo akciami;
- sprostredkovatelia poistenia, ako sú vymedzení v článku 2 ods. 5 Smernice Európskeho parlamentu a Rady 2002/92/ES z 9. decembra 2002 o sprostredkovaní poistenia⁶ s výnimkou sprostredkovateľov uvedených v článku 2 ods. 7

⁴ Ú. v. ES L 345, 19.12.2002, s. 1. Smernica naposledy zmenená a doplnená smernicou 2005/1/ES.

⁵ Ú. v. EÚ L 145, 30.4.2004, s. 1.

⁶ Ú. v. ES L 9, 15.1.2003, s. 3.

uvedenej Smernice, ak konajú s ohľadom na životné poistenie a ostatné investičné služby.

Pobočky vyššie uvedených finančných inštitúcií môžu mať svoje ústredie v Európskej únii alebo mimo nej.

3) právnické alebo fyzické osoby

- audítori, externých účtovníci a daňový poradcovia;
- notári a ostatné osoby vykonávajúce nezávislé právnické povolania, ak sa podieľajú, či už konaním v mene a v prospech svojho klienta v akejkoľvek finančnej transakcii alebo transakcii s nehnuteľnosťami, alebo poskytnutím pomoci pri plánovaní alebo vykonávaní transakcií pre svojich klientov, ktoré sa týkajú
 - nákupu a predaja nehnuteľností alebo podnikateľských subjektov;
 - správy peňazí, cenných papierov alebo iných aktív klienta;
 - otvárania alebo správy bankových účtov, sporiteľských účtov alebo účtov cenných papierov;
 - organizovania príspevkov potrebných pre vytvorenie, prevádzku alebo riadenie obchodných spoločností;
 - vytvárania, prevádzky alebo riadenia správy majetku v prospech tretieho, obchodných spoločností alebo podobných štruktúr.
- poskytovatelia služieb správy majetku v prospech tretieho alebo služieb pre obchodné spoločnosti;
- realitní agenti;
- ostatné fyzické alebo právnické osoby obchodujúce

s tovarom len vtedy, ak platby vykonávajú v hotovosti vo výške 15 000 eur alebo viac, bez ohľadu na to, či sa daná transakcia vykonáva ako jediná operácia alebo v niekoľkých operáciách, ktoré sa zdajú byť prepojené;

- kasína.

Pri určovaní vyššie uvedených „povinných subjektov“ sa vychádzalo z doposiaľ známych foriem a spôsobov prania špinavých peňazí a financovania terorizmu. Vzhľadom k tomu, že metódy, spôsoby prania špinavých peňazí a financovania terorizmu sa neustále vyvíjajú a zo strany páchatelov sofistikujú, Smernica 2005/60/ES dáva možnosť členským krajinám Európskej únie využiť článok 4 a rozšíriť okruh týchto povinných subjektov o subjekty, pri ktorých je pravdepodobné, že by mohli byť využívané na účely prania špinavých peňazí a financovania terorizmu.

2. Ochrana pred financovaním terorizmu v Slovenskej republike

Smernica Európskeho parlamentu a rady 2005/60/ES o predchádzaní využívania finančného systému na pranie špinavých peňazí a financovanie terorizmu nadobudla účinnosť 15. decembra 2005 a v záverečných ustanoveniach ukladá členským štátom Európskej únie povinnosť implementovať opatrenia uložené Smernicou do národnej legislatívy v termíne do 15. decembra 2007. Do tohoto termínu sa môžu uplatňovať opatrenia na elimináciu prania špinavých peňazí a financovania terorizmu vychádzajúce zo Smernice Európskeho parlamentu č. 91/308/EHS (vrátane jej novely 2001/171/ES) o predchádzaní využívania finančného systému k praniu špinavých peňazí z 10. júna 1991. V Slovenskej republike je implementovaná táto Smernica zákonom

č. 367/2000 Z. z. o ochrane pred legalizáciou príjmov z trestnej činnosti v znení neskorších predpisov. Tento zákon je špeciálnou právnou normou v prevencii a ochrane pred legalizáciou príjmov z trestnej činnosti a financovaním terorizmu. Nosnými piliermi zákona č. 367/2000 Z. z. o ochrane pred legalizáciou príjmov z trestnej činnosti sú :

I. vymedzenie základných pojmov, a to:

- legalizácia príjmov z trestnej činnosti (§ 2), v ktorej je definovaný samotný pojem
- povinná osoba (§ 3), ktorou sú definované všetky fyzické a právnické osoby (finančné, úverové a ďalšie inštitúcie), na ktoré sa vzťahujú všeobecné a špecifické povinnosti uložené týmto zákonom
- neobvyklá obchodná operácia (§ 4)
- identifikácia (§ 5 odst.1)

II. ustanovenia o predchádzaní a odhaľovaní legalizácie príjmov z trestnej činnosti, v ktorých sú uložené práva a povinnosti povinných osôb v oblasti predchádzania a detekcie konaní smerujúcich k legalizácii príjmov (§ 6 odst.1 písm. a), ako aj špecifické povinnosti, ako povinnosť identifikácie (§ 5 ods. 2), povinnosť uchovávať údaje (§ 6 odst.1 písm. b), povinnosť mlčanlivosti (§ 8) a ohlasovacia povinnosť (§ 7), ako i právo na zdržanie neobvyklej obchodnej operácie (§ 9).

III. ustanovenia o úlohách a povinnostiach Úradu finančnej polície ako centrálného orgánu, ktorý bude preverovať nahlásené neobvyklé obchodné operácie a zároveň bude vykonávať kontrolu dodržiavania tohto zákona u povinných osôb (§ 10, § 11)

IV. ustanovenia o sankciách (§ 13 a § 8 odst.6) a

zodpovednosti za škodu (§ 12)

Ťažiskom a hlavnou filozofiou zákona je predchádzať legalizácii príjmov z trestnej činnosti a financovaniu terorizmu, a to indikovaním prípadov možnej legalizácie príjmov z trestnej činnosti alebo prípadov financovania terorizmu za využitia legálneho finančného systému. Indikovanie je založené na posudzovaní obchodných operácií, ktoré sú následne vykonávané v rámci finančného systému, či ich vykonaním nemôže prísť k financovaniu terorizmu alebo legalizácii príjmov z trestnej činnosti. Takáto obchodná operácia je označená ako **neobvyklá obchodná operácia** a v zmysle § 4 definovaná **ako právny úkon, alebo iný úkon, ktorý nasvedčuje tomu, že jeho vykonaním môže dôjsť k legalizácii príjmov z trestnej činnosti, alebo financovaniu terorizmu.**

Ochrana pred legalizáciou príjmov z trestnej činnosti a financovaniu terorizmu je z pohľadu inštitucionálneho tvorená troma vertikálnymi rovinami, ktoré priamo na seba nadväzujú. Indikovanie a odhaľovanie neobvyklých obchodných operácií je sústredené a orientované na subjekty finančného systému prostredníctvom ktorých je možné legalizovať príjmy z trestnej činnosti, ako i financovať terorizmus. Tieto subjekty predstavujú tzv. **prvú vertikálnu rovinu**. V § 3 zákona č. 367/2000 Z.z. o ochrane pred legalizáciou príjmov z trestnej činnosti v znení neskorších predpisov tvoria prvú vertikálnu rovinu subjekty nazvané ako **povinné osoby** a sú to:

- a) Exportno-importná banka Slovenskej republiky, banka alebo pobočka zahraničnej banky,
- b) správcovská spoločnosť a depozitár, organizátor trhu cenných papierov, obchodník s cennými papiermi, burza cenných papierov, stredisko cenných papierov, komoditná burza, poisťovňa, pobočka zahraničnej poisťovne, zaistovňa a pobočka zahraničnej zaistovne,

- c) poštový podnik, exekútor, audítor, daňový poradca,
- d) právnická osoba alebo fyzická osoba, ktorá je oprávnená vykonávať dražby mimo exekúcií, finančný prenájom (finančný leasing) alebo iné finančné činnosti uvedené v osobitnom zákone,
- e) prevádzkovateľ kasína, stávkovej kancelárie, realitnej kancelárie, zmenárne, záložne,
- f) právnická osoba prevádzkujúca lotérie a iné podobné hry,
- g) ten kto poskytuje právnu pomoc podľa osobitného predpisu, ak pripravuje alebo vykonáva pre klienta úkony súvisiace
 - 1. s nákupom a predajom nehnuteľností alebo obchodných podielov v obchodnej spoločnosti,
 - 2. so spravovaním peňažných prostriedkov, cenných papierov alebo iného majetku,
 - 3. s otváraním alebo spravovaním účtu v banke alebo pobočke zahraničnej banky alebo účtu cenných papierov,
 - 4. so založením, činnosťou alebo riadením obchodnej spoločnosti, nadácie, združenia alebo podobnej právnickej osoby alebo
 - 5. s konaním v mene klienta alebo pre klienta v akejkoľvek finančnej operácii alebo operácii s majetkom
- h) právnická osoba alebo fyzická osoba, ktorá vykonáva činnosť účtovníka, organizačného, alebo ekonomického poradcu, služby verejných nosičov a poslov alebo zastupiteľstvo
- i) prevádzkovateľ aukčnej siene, právnická osoba alebo fyzická osoba, ktorá obchoduje s umeleckými dielami, zberateľskými predmetmi, starožitnosťami, drahými kovmi alebo kameňmi alebo uvádza na trh výrobky z drahých kovov alebo drahých kameňov alebo obchoduje s iným

tovarom vysokej hodnoty, ak pripravuje alebo vykonáva hotovostnú operáciu v hodnote najmenej 15 000 eur,
j) iná právnická alebo fyzická osoba, ak to ustanoví osobitný zákon.

V súlade s písmenom d) sú ako povinné osoby tiež všetky právnické a fyzické osoby, ktoré vykonávajú činnosti stanovené v § 29 zákona NR SR č. 289/1995 Z. z. o dani z pridanej hodnoty a to:

- a) poskytovanie úverov a pôžičiek,
- b) investovanie do cenných papierov na vlastný účet,
- c) finančný prenájom,
- d) platobný styk a zúčtovanie,
- e) vydávanie platobných prostriedkov, napríklad platobných kariet, cestovných šekov,
- f) poskytovanie bankových záruk podľa osobitného predpisu,
- g) otváranie akreditívu podľa osobitného predpisu,
- h) obstarávanie inkasa,
- i) obchodovanie na vlastný účet, alebo na účet klienta
 - 1. s devízovými hodnotami,
 - 2. v oblasti termínovaných obchodov a opcií, vrátane kurzových a úrokových obchodov,
 - 3. s prevoditeľnými cennými papiermi,
- j) sprostredkovanie obchodu s cennými papiermi alebo s devízovými prostriedkami (finančné maklérstvo),
- k) obhospodarovanie cenných papierov klienta na jeho účet,
- l) zmenárenská činnosť,
- m) operácie týkajúce sa peňazí,
- n) dodanie zlata národnej banke.

Jednou zo základných povinností povinných osôb je aj **ohlasovacia povinnosť** t.j. povinnosť ohlásiť neobvyklú obchodnú operáciu až po vlastnej analýze a najmä vo vzťahu k subjektu, ktorého sa neobvyklá obchodná operácia týka.

Vzhľadom k tomu, že povinné osoby zahŕňajú široké spektrum najrôznejších činností a obchodných aktivít, je len veľmi ťažko taxatívne vymedziť všetky možné spôsoby financovania terorizmu.

Nie je možné vypracovať určitý konečný zoznam neobvyklých obchodných operácií, ktorými je možné financovať terorizmus. Povinné osoby však musia pri vykonávaní obchodných operácií vykonávať aj identifikáciu svojich obchodných partnerov.

Povinnosť identifikácie sa vzťahuje na každú fyzickú osobu alebo právnickú osobu, ak pripravuje alebo vykonáva

- a) neobvyklú obchodnú operáciu,
- b) obchodnú operáciu v hodnote najmenej 15 000 eur,
- c) viacero na seba nadväzujúcich obchodných operácií, ktorých hodnota v období 12 po sebe nasledujúcich mesiacov dosiahne najmenej 15 000 eur.

Identifikácia podľa predmetného zákona znamená zistenie :

a) mena, priezviska a rodného čísla alebo dátumu narodenia, druhu a čísla dokladu totožnosti fyzickej osoby, a ak ide o cudzinca, aj zistenie štátnej príslušnosti; u fyzickej osoby oprávnenej na podnikanie aj miesta podnikania a identifikačného čísla,

b) názvu, sídla a identifikačného čísla právnickej osoby a údajov v rozsahu podľa písmena a) fyzickej osoby, ktorá je oprávnená v jej mene konať,

c) mena, priezviska a rodného čísla alebo dátumu narodenia, druhu a čísla dokladu totožnosti rodiča alebo iného zákonného zástupcu podľa osobitných predpisov, ak ide o maloletého, ktorý nemá doklad totožnosti,

d) identifikačného čísla alebo obdobného kódu, ktorý na vykonávanie obchodu prostredníctvom technických zariadení prideliť klientovi povinná osoba podľa osobitných predpisov.

Povinnosťou identifikácie obchodného partnera sa okrem

iného má zabezpečiť i to, že nebudú vykonávané obchodné operácie s fyzickými a právnickými osobami, na ktoré sú vyhlásené medzinárodné sankcie Bezpečnostnej rady OSN a Rady Európskej únie v oblasti obchodu, nefinančných služieb, finančných služieb a dopravy. V Slovenskej republike predstavuje záväzný dokument, ktorým sa vyhlasujú medzinárodné sankcie zabezpečujúce medzinárodný mier a bezpečnosť, Zákon č. 460/2002 Z. z. v znení neskorších predpisov.

Veľmi podstatné pri ohlasovaní neobvyklých obchodných operácií je aj akým spôsobom si povinné osoby plnia túto povinnosť voči **finančnej spravodajskej jednotke (FIU)**. **Spôsob ohlasovania neobvyklých obchodných operácií** predpokladá, že subjekty povinné zo zákona hlásia neobvyklé obchodné operácie kompetentnému centrálnemu orgánu – finančnej spravodajskej jednotke až po vlastnej analýze a najmä vo vzťahu k subjektu, ktorého sa neobvyklá obchodná operácia týka. Všetky povinné osoby určené v zákone sú takto zodpovedné za prvotnú analýzu a teda časť zodpovednosti pri indikovaní možných prípadov financovania terorizmu je prenesená na pracovníkov týchto subjektov. Výhodou tohto spôsobu je, že núti povinné osoby podrobnejšie sa zaujímať a poznať svojich klientov, ich obchodné aktivity a ďalšie konania. Určitou nevýhodou je možnosť podieľania sa (vedome, alebo nevedome) zamestnancov povinnej osoby na zakrývaní prípadov financovania terorizmu vykonávaných klientom, a to ich neohlásením. Možným rizikom je i to, že nie vždy zamestnanci povinných osôb dokážu rozpoznať neobvyklé obchody, alebo naopak ohlásia taký obchodný vzťah, ktorý sa neskoršou analýzou a preverovaním ukáže ako legitímny. V tejto súvislosti je potrebné vidieť, že pri takomto spôsobe ohlasovania je potrebné vykonávať neustálu výchovu a vzdelávanie zamestnancov všetkých povinných osôb, ktoré sú zo zákona povinné nahlasovať informácie kompetentnému orgánu v oblasti metód a techník financovania terorizmu. Takáto výchova svojich zamestnancov však musí byť permanentná

a musí držať krok s rozvojom foriem a metód používaných pri financovaní terorizmu. Zároveň musí existovať systém kontroly zo strany kompetentných orgánov zameraný na realizovanie výchovy a vzdelávania zamestnancov. Spôsob ohlasovania neobvyklých obchodov prijala väčšina európskych krajín (Veľká Británia, Francúzsko, Španielsko, Švédsko, Česká republika) vrátane Slovenskej republiky.

Všetky povinné osoby určené v zákone sú takto zodpovedné za prvotnú analýzu, a teda časť zodpovednosti pri indikovaní možných prípadov financovania terorizmu je prenesená na pracovníkov týchto subjektov.

Súčasne je potrebné zdôrazniť, že efektívnosť odhaľovania možných prípadov financovania terorizmu je veľmi závislá práve od charakteru a kvality informácií (indikátorov financovania terorizmu), ktoré nahlasujú povinné osoby finančnej spravodajskej jednotke, ktorá tvorí tzv. **druhú vertikálnu rovinu. Finančná spravodajská jednotka predstavuje centrálny orgán**, ktorý prijíma, eviduje, analyzuje a využíva hlásené neobvyklé obchodné operácie od povinných osôb. Postavenie finančnej spravodajskej jednotky (FIU), jej začlenenie v orgánoch štátnej správy môže byť rôzne.

Vo všeobecnosti však prevládajú tri varianty:

- ♦ policajný charakter,
- ♦ justičný charakter,
- ♦ administratívny charakter.

V Slovenskej republike predstavuje finančnú spravodajskú jednotku Spravodajská jednotka finančnej polície a je policajného charakteru. Je súčasťou Úradu boja proti organizovanej trestnej činnosti Prezídia PZ. Zjednodušene môžeme rozčleniť úlohy Spravodajskej jednotky finančnej polície na činnosti:

- (a) spojené s neobvyklými obchodnými operáciami
- (b) kontroly vo vzťahu k povinným osobám
- (c) sankčné
- (d) spojené s ďalšími oprávneniami (napr. zdržanie neobvyklej obchodnej operácie)

Medzi činnosti spojené s neobvyklými obchodnými operáciami patrí hlavne ich:

- ♦ prijímanie,
- ♦ evidovanie,
- ♦ analyzovanie a preverovanie
- ♦ a využívanie.

Činnosti vykonávané Spravodajskou jednotkou finančnej polície (FIU) pri preverovaní neobvyklých obchodných operácií sa v zahraničí označujú ako **finančné vyšetrovanie, finančné šetrenie alebo finančné spravodajstvo**. Podstatné však nie je ako tieto činnosti nazývame, ale rozsah oprávnení, ktoré môže finančná spravodajská jednotka využívať pri finančnom vyšetrovaní, resp. finančnom spravodajstve. Práve z tohto pohľadu je značný rozdiel medzi finančnými spravodajskými jednotkami policajného charakteru a finančnými spravodajskými jednotkami administratívneho charakteru. Finančné spravodajské jednotky policajného charakteru majú v tomto smere určité výhody, nakoľko majú prístup ku všetkým policajným informáciám, t.z. že môžu zisťovať kriminálne pozadie ohlásených subjektov a osôb v databázach polície. V Slovenskej republike má Spravodajská jednotka finančnej polície okrem týchto možností aj možnosť získavať informácie, ktoré sú predmetom bankového a daňového tajomstva (pred samotným trestným konaním bez súhlasu prokurátora). Umožňujú to

ustanovenia § 29a zákona č. 171/1993 Z. z. o policajnom zbore, § 91 ods. 4 zákona č. 483/2002 Z. z. o bankách a §23 ods. 5 zákona č. 511/1992 Zb. o správe daní a poplatkov.

Celý postup získavania informácií (od povinných osôb, z databáz polície, otvorených zdrojov, iných FIU, a pod.), ich analýzy, vyhodnocovania a interpretácie je možné označovať ako finančné spravodajstvo. Takto vykonávaný postup je charakteristický aj pre kriminálne spravodajské analýzy - kriminálne spravodajstvo.

Finančné spravodajstvo je špecifická činnosť vykonávaná finančnou spravodajskou jednotkou, ktorá prostredníctvom kontroly a preverovania neobvyklých obchodných operácií uskutočňovaných v legálnom finančnom systéme odhaľuje (indikuje) trestnú činnosť (najmä organizovanú). Finančné spravodajstvo je významným nástrojom odhaľovania možných prípadov financovania terorizmu, ale aj latentnej kriminality páchanej organizovanými skupinami, ktoré sa snažia zaviesť zisky z trestnej činnosti do legálneho finančného systému a vykonávajú opatrenia na ich utajenie.

V prípade, že finančná spravodajská jednotka po vykonaní finančného spravodajstva príde k záveru, že subjekt resp. osoba prostredníctvom obchodných aktivít financuje terorizmus, potom využije skutočnosti viacerými spôsobmi, a to buď :

- odstúpením orgánom činným v trestnom konaní v prípade, že finančným spravodajstvom na Spravodajskej jednotke finančnej polície sa jednoznačne potvrdí, že ide o trestný čin, alebo v prípade zistenia, že nahlásený subjekt je už vyšetrovaný podľa Trestného poriadku,
- postúpením operatívnym súčastiam Policajného zboru v prípade, že finančným spravodajstvom sa zistí, že subjekt je už v operatívnom rozpracovaní, resp. v prípade, že záverom tohto šetrenia je dôvodné

podozrenie z trestnej činnosti vrátane financovania terorizmu (podozrivá obchodná operácia),

- uložením do databázy neobvyklých obchodných operácií na Spravodajskej jednotke finančnej polície v prípade, že finančným spravodajstvom sa nepreukáže podozrenie zo spáchania trestného činu

Postup Spravodajskej jednotky finančnej polície závisí hlavne od „stupňa podozrenia“ a množstva získaných relevantných skutočností potvrdzujúcich spáchanie trestného činu. Zákon NR SR č. 367/2000 z. z. o ochrane pred legalizáciou príjmov z trestnej činnosti dáva povinným osobám aj ďalšie možnosti (oprávnenia a povinnosti) predchádzať financovaniu terorizmu, a to:

- pozdržanie neobvyklej obchodnej operácie
- odmietnutie vykonať obchodnú operáciu.

Orgány činné v trestnom konaní predstavujú **tretiu vertikálnu rovinu** ochrany pred financovaním terorizmu a vykonávajú už vyšetrovanie konkrétnej trestnej činnosti súvisiacej s terorizmom alebo legalizáciou príjmov z trestnej činnosti.

Abstrakt: Článok poukazuje na možnosti financovania terorizmu. Jeho podstatou je poukázať na legislatívne aktivity medzinárodného spoločenstva na elimináciu zdrojov financovania terorizmu. Zameriava sa hlavne na charakteristiku prierezovej Smernice Európskeho parlamentu a Rady 2005/60/ES o predchádzaní využívania finančného systému na pranie špinavých peňazí a financovania terorizmu a jej právnu a inštitucionálnu implementáciu v Slovenskej republike. Definuje finančné spravodajstvo ako efektívny nástroj

indikovania možného financovania terorizmu v legálnom finančnom systéme.

Abstract: The study deals with the possibilities of terrorism financing. It is aimed at legislative activities performed by international community in order to eliminate sources of terrorism financing. Moreover it concentrates on characteristics of a sectional directive of European Parliament and Council 2005/60/EC on prevention of the use of financial system for money laundering and terrorism financing and its legal and institutional implementation in the Slovak Republic. The study defines financial intelligence as an effective tool in indicating possible terrorism financing in a legal financial system.